

Om kommunal Natura 2000-handleplanlægning med fokus på 1. planperiode

I. Miljømålslovens §§ 46 a – 46 e og den tilhørende bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner

Ifølge miljømålsloven skal kommunerne udarbejde handleplaner for de Natura 2000-områder, der er geografisk beliggende i kommunen, og for indsatser der ligger indenfor kommunens ressort og geografiske område, dog undtaget (bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner, § 2):

- skovbevoksede, fredskovpligtige arealer
- offentligt ejede arealer for hvilke der foreligger drifts- og plejeplaner, som er i overensstemmelse med Natura 2000-planens mål for naturtilstanden
- indsatser omfattet af vandplanlægningen (jf. også bekendtgørelsens § 6, stk. 2)

Der planlægges i første planrunde for 246 Natura 2000-områder, som berører i alt 82 kommuner. 25 områder er rent marine, og 19 områder fuldt ud statsligt ejede, og de skal ikke omfattes af den kommunale planlægning. Endelig er 15 områder stort set statsligt ejede og den kommunale handleplanlægning dermed meget begrænset.

Hver kommune skal for hvert område eller for alle områder i kommunen udarbejde en eller flere handleplaner, evt. i samarbejde med nabokommuner, myndigheden for skovhandleplanen og/eller offentlige lodsejere. Den kommunale handleplan skal ikke omfatte indsatser, som en statslig myndighed efter lovgivningen har myndighedsansvaret for. Der er hverken i miljømålsloven eller i handleplanbekendtgørelsen formkrav til handleplanen, bortset fra at de enkelte Natura 2000-områder skal kunne identificeres.

Indholdsmæssige krav til handleplanen (bekendtgørelsens § 3)

De indholdsmæssige krav til handleplanen er beskrevet i bekendtgørelsens § 3, stk. 1:

§ 3. Den kommunale Natura 2000-handleplan skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelsen af handleplanen.

Handleplanen må ikke stride imod retningslinjer fastsat i den statslige Natura 2000-plan. Handleplanen skal sikre, at offentligheden kan følge gennemførelsen af planen, men der skal fortsat være mulighed for, at lodsejer kan indgå i en dialog om udformningen af den enkelte indsats og eventuelt tilhørende aftale.

Det betyder, at kommunalbestyrelsen i de kommunale handleplaner i vidt omfang kan gengive relevante dele af den statslige Natura 2000-plan, dog suppleret med mindst følgende yderligere oplysninger:

- En prioritering af kommunens forventede forvaltningsindsats i planperioden (jf. miljømållovens § 46 a, stk. 1, nr. 1). Der er ikke i lovgivningen fastsat kriterier for denne prioritering, og den kan ske ud kommunalbestyrelsens egne kriterier, blot den samlede indsats frem mod 2015 indgår i handleplanen. Det betyder, at handleplanen kan have karakter af et arbejdsprogram eller en tilkendegivelse af, hvordan gennemførelsen vil blive prioriteret. Eksempler på prioriteringskriterier kan f.eks. være:
 - o at starte med arealer, hvor lodsejer forventes at være interesseret i en indsats
 - o de store arealer (evt. med få lodsejere)
 - o særligt sårbare naturtyper og arealer
 - o geografiske områder
 - o arealer, hvor der kan opnås synergi med anden kommunal planlægning
 - o indsatser, der kan gennemføres i samarbejde med offentlige lodsejere.
- En angivelse af mål og forventet effekt for de enkelte aktiviteter (jf. miljømållovens § 46 a, stk. 1, nr. 2). Angivelse af mål og forventet effekt for de enkelte aktiviteter skal ske i lyset af Natura 2000-planens målsætninger og identifikation af trusler og under respekt af Natura 2000-planens indsatsprogram. For de naturtyper og arter, for hvilke der er fastsat kriterier for inddeling i tilstandsklasser i bekendtgørelse om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder, skal målene være beskrevet i overensstemmelse med dette tilstandsvurderingssystem (bekendtgørelsens § 3, stk. 2). Kommunalbestyrelsen kan efterleve dette krav ved i de kommunale handleplaner i vidt omfang at gengive relevante dele af den statslige Natura 2000-plan.
- De forventede metoder og forvaltningstiltag, som kommunalbestyrelsen vil tage i anvendelse for at forbedre naturtilstanden eller fastholde gunstig bevaringsstatus (jf. miljømållovens § 46 a, stk. 1, nr. 3). Der er hverken krav til eller forventning om, at kommunen indhenter yderligere data til udarbejdelse af handleplanen. Kommunalbestyrelsen kan efterleve dette krav ved i de kommunale handleplaner i vidt omfang at gengive relevante dele af den statslige Natura 2000-plan.

Hvorvidt indsatsen er gennemført, vil blive vurderet ud fra indgåede aftaler og evt. øvrige konkrete forvaltningstiltag, mens den naturmæssige effekt af indsatsen vil blive fulgt i det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

Hvis der i forbindelse med handleplanlægningen er aftalt en nøjere opgavefordeling mellem flere involverede kommuner, skov-handleplanlægningen eller offentlige lodsejere, kan det anbefales at lade denne indgå i handleplanen.

Den første handleplan skal ikke indeholde en redegørelse for gennemførelse af handleplanen (bekendtgørelsen § 3, stk. 3). Det kan dog anbefales, at kommunerne er opmærksomme på denne bestemmelse i forhold til senere handleplaner. Indsatser, som finansieres gennem tilskud efter landdistriktsprogrammet eller har opnået tilskud efter EU-Life+-ordningen, vil blive fulgt løbende i en national koordineringsgruppe med deltagelse af Kommunernes Landsforening, FødevarerErhverv

og Naturstyrelsen, mens den enkelte kommunalbestyrelse forventes at redegøre for den øvrige indsats.

Eventuelle krav til sammenfattende planlægning for Natura 2000-områder (bekendtgørelsens § 4)

Miljøministeren har efter bekendtgørelsens § 4 bemyndigelse til efter dialog med de berørte myndigheder at kræve, at der foretages en sammenfattende planlægning for områder, hvor flere myndigheder og/eller offentlige lodsejere indgår.

Op til 1. handleplan har Kommunernes Landsforening, Kommunalteknisk Chefforening og Naturstyrelsen gennemført et udviklingsarbejde om handleplaner med det formål både at gøre handleplanlægningen enkel for myndighederne og overskuelig for borgerne. Der har i dette arbejde været gennemført 2 pilotprojekter, der afprøver forskellige måder at gennemføre en samlet handleplanlægning på.

Der vil på baggrund heraf blive udarbejdet forslag til paradigmer for plantekst, figurer og forslag til beskrivelse af indsatser. Paradigmer der alene er at betragte som et tilbud og til inspiration. Naturstyrelsens arealenheder vil tage kontakt med kommunerne med henblik på et eventuelt samarbejde.

Fejl i data (bekendtgørelsens § 5)

Hvis Naturstyrelsen bliver (gjort) opmærksom på fejl i datagrundlaget i den statslige Natura 2000-plan af betydning for den fastlagte indsats, underretter Naturstyrelsen de pågældende kommunalbestyrelser om, hvilken betydning dette får i forhold til Natura 2000-planens indsatsprogram.

Forholdet til forvaltningsplaner mv. for offentligt ejede arealer (bekendtgørelsens § 6)

En offentlig myndighed kan som grundejer beslutte selv at udarbejde forvaltningsplaner, driftsplaner m.v. i overensstemmelse med Natura 2000-planen, hvorved arealet ikke skal indgå i den kommunale handleplanlægning.

Naturstyrelsen har efter aftale med Kommunernes Landsforening bedt alle offentlige lodsejere om senest 6. april 2011 at meddele relevante kommunalbestyrelser, hvorvidt man selv ønsker at varetage denne arealplanlægning. Stort set alle offentlige lodsejere har oplyst kommunerne, at de selv ønsker at foretage arealplanlægning for egne arealer.

Et resumé af arealplanlægningen på offentlige arealer skal indgå i den endelige kommunale handleplan. Et resumé af den enkelte plan med beskrivelse af forvaltningsindsatsen indsendes af de offentlige lodsejere til de berørte kommuner senest 9 måneder efter Natura 2000-planens offentliggørelse.

Forholdet til de kommunale vandhandleplaner (bekendtgørelsens § 7)

Natura 2000 handleplanerne skal udmønte Natura 2000-planen og har fokus på de udpegede Natura 2000-områder og de arter og naturtyper, som har begrundet udpegningen, mens vandhandleplanerne udmønter de statslige vandplaner, som dækker hele landet.

De kommunale Natura 2000-handleplaner skal i samspil med de kommunale vandhandleplaner til udmøntning af den statslige vandplan realisere Natura 2000-planen, for så vidt angår vandbehov

for de naturtyper, der er direkte afhængige af et vandøkosystem. Natura 2000-planens mål om forbedret vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande realiseres gennem indsatsen i vandplanlægningen og skal ikke indgå i de kommunale Natura 2000-handleplaner.

Tilvejebringelse af handleplanen (miljømålslovens §§ 46 b – 46 e og bekendtgørelsens § 8)

Tilvejebringelsen af handleplanen er beskrevet i lov om miljømål m.v. for vandforekomster og internationale naturbeskyttelsesområder (miljømålsloven) og bestemmer, at forslag til en kommunal handleplan senest 6 måneder efter offentliggørelse af Natura 2000-planen skal i offentlig høring i minimum 8 uger, samt at handleplanen skal være endeligt vedtaget senest 1 år efter Natura 2000-planens offentliggørelse (miljømålslovens § 46 b og § 46 c).

Hvis et forslag til handleplan berører den kystnære del af vanddistriktet, skal kommunen inddrage Transportministeriet, idet statens højhedsret over søterritoriet henhører under Transportministeriet, jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 2. Der er ikke i 1. planperiode lagt op til kommunale Natura 2000-indsatser på det marine område, og der er dermed heller ikke behov for konkret dialog mellem en kommunalbestyrelse og Transportministeriet.

Hvis der i forbindelse med udarbejdelse af det endelige forslag til handleplan foretages ændringer af det offentliggjorte forslag, som væsentligt berører andre myndigheder eller borgere end dem, der har foranlediget ændringen, skal de pågældende have lejlighed til at udtale sig. Kommunalbestyrelsen fastsætter selv en frist herfor. Hvis ændringen er så omfattende, at der reelt foreligger et nyt forslag til handleplan, gælder de samme procedureregler som ved det oprindelige forslag til handleplan. Fristen for vedtagelsen af handleplanen forlænges i disse tilfælde med tre måneder (miljømålsloven § 46 c, stk. 2). Den endeligt vedtagne handleplan sendes til Naturstyrelsen.

Et forslag til handleplan kan ikke vedtages, hvis andre kommunalbestyrelser skriftligt har modsat sig dette indenfor den offentlige høring. Kan der ikke opnås enighed mellem de berørte kommunalbestyrelser om den nærmere udformning af handleplanen for et konkret Natura 2000-område, skal regionsrådet (jf. § 46 d i miljømålsloven) på anmodning indkalde til mægling. Lykkes mæglingen ikke, skal regionsrådet forelægge sagen for miljøministeren, som træffer afgørelse.

Miljøministeren kan ligeledes gøre indsigelse mod et forslag til Natura 2000-handleplan, hvis den strider mod statslige interesser eller internationale forpligtelser, herunder Natura 2000-planen. I givet fald kan planen først vedtages, når der er opnået enighed mellem parterne. Kan der ikke ved forhandling opnås enighed, træffer miljøministeren afgørelse (miljømålsloven § 46 e)

Der er ikke i bekendtgørelsen en forpligtelse til specifik dialog med de lodsejere, der berøres af handleplanen. Naturstyrelsen anbefaler dog, at kommunerne – i lighed med styrelsen – i forbindelse med den offentlige høring gør særligt berørte, private lodsejere opmærksomme på den igangværende høring. Der er ikke en fast definition af begrebet "særligt berørte". Det kan oplyses, at Naturstyrelsen i forbindelse med den offentlige høring over Natura 2000-planerne valgte følgende afgrænsning:

- Private lodsejere, som ejer mere end 25 % af det samlede areal af et Natura 2000-område,
- og/eller som ejer mere end 50 ha kortlagt naturarealer indenfor et Natura 2000-område.
- De meget få lodsejere uden for de udpegede Natura 2000-områder, hvor planen lægger op til en indsats på de pågældende lodsejeres ejendom for at sikre naturen inde i Natura 2000-området.

Det drejede sig på landsplan om ca. 300 lodsejere.

Hvis kommunerne allerede i forbindelse med handleplanlægningen vælger en nærmere dialog med enkelte særligt berørte lodsejere, kan det anbefales samtidigt at aftale en nærmere proces for gennemførelsen. Det giver mulighed for forventningsafstemning og betyder, at lodsejeren om ønsket selv kan gå i gang med almindelige rydnings/hegningsprojekter, som er i overensstemmelse med Natura 2000-planen, og som ikke kræver myndighedstilladelse.

Afgrænsning af det kommunale myndighedsområde

I forbindelse med den tekniske forhøring og den offentlige høring over Natura 2000-planerne har kommunerne stillet spørgsmål til den nøjere afgrænsning af opgaven på forskellige sektorområder.

Naturstyrelsen har til brug for den offentlige høring udarbejdet FAQ-sheets om myndighedsopgaverne ved gennemførelse af forskellige dele af planerne. Materiale som er tilgængeligt på http://www.naturstyrelsen.dk/Naturbeskyttelse/Natura2000/Natura_2000_planer/

II. Tekniske hjælpemidler til brug for Natura 2000-handleplanlægningen

Data til brug for handleplanlægningen

Naturstyrelsen vil sikre, at der foruden PRIOR-kortene, der findes på <http://prior.dmu.dk/>, vil være adgang til de kortlægningsdata, som den nationale plan er bygget på. Dvs. naturtypekortlægningen og naturtilstand, men også særskilte kort med de strukturparametre (tilgroning, udtørring mm), som indsatsen er fokuseret på. Disse kort vil senest 7. december 2011 være tilgængelige på www.nst.dk

Mulighed for justering af de administrationskort, som ligger til grund for Natura 2000-tilskudsordningerne

Kommunerne kan – men behøver ikke - i forlængelse af handleplanlægningen bede Naturstyrelsen justere de administrative kort, som ligger til grund for tildeling af tilskud efter de særlige Natura 2000-landdistriktsordninger. Justeringer skal respektere den samlede nationale Natura 2000-indsats, som er politisk fastsat, dvs. både opdelingen mellem forskellige naturtyper, antal ha der skal ske indsats på og den økonomiske ramme.

Det betyder f.eks., at:

- de kortlagte plejkrævende habitat-naturtyper skal fortsat indgå i kortet til MVJ-tilskud
- der så vidt muligt skal være valgfrihed mellem græsning og slet
- der ikke kan indgå skovbevoksede arealer, men gerne tilgroede lysåbne naturtyper i rydningskortet

Der udarbejdes i foråret 2012 en teknisk vejledning med nærmere retningslinjer for kriterier, afleveringsformater mm.

Justeringerne skal desuden fremsendes i GIS-format til Naturstyrelsen senest 1. oktober for at kunne indgå i administrationsgrundlaget for det kommende år. Første gang 1. oktober 2012.

III. Forventninger til kommunernes faciliterende opgaver i forbindelse med gennemførelse af indsatsen

Kommunerne har ansvar for gennemførelse af Natura 2000-planen og de kommunale handleplaner (naturbeskyttelseslovens kapitel 2a) indenfor det kommunale ressortområde. I lyset af, at de virkemidler, der er valgt til gennemførelse af indsatsen, overvejende består af frivillige tilskudsordninger, er forventningerne til kommunernes faciliterende opgaver:

a) Iværksættelse af pleje (græsning/høst) ved MVJ-ordning og indgåelse af aftaler om fastholdelse af skovnatur. Der kan fra 2013 være behov for, at kommunerne i samarbejde med tilskudsmyndigheden supplerer den indledende statslige information.

b) Forberedelse til pleje eller til rydninger forud for forbedring af vandstandsforhold, dvs. landdistriktprogram-tilskud til hegning, rydning mm. Den kommunale indsats til forberedelse af pleje vil kunne indgå som en del af den informationsindsats, der eventuelt vil være behov for i forbindelse med iværksættelse af plejeindsatser. Den kommunale indsats for rydninger forud for forbedring af vandforhold vil indgå som en del af den forberedelse, der skal ske i forbindelse med gennemførelse af sådanne projekter.

c) Forbedring af vandforhold, hvor tilskudsordningen forventes iværksat foråret 2012 og at rumme tilskud til forprojekter, anlægstiltag og vedligeholdelseskompensation. Kommunerne forventes at indgå i denne opgave som projektleder og opsøgende på større konkrete projekter. Der er ikke krav om kommunal projektledelse.

d) Store Life-projekter typisk vedrørende højmoser, heder og arter vil blive tilrettelagt ud fra en fælles aftalt projekt-pipeline i en national Natura 2000-kordinationsgruppe med deltagelse af Kommunernes Landsforening, Fødevareministeriet og Miljøministeriet. Gruppen forventes nedsat i 2012. Det aftales konkret for hvert projekt, hvordan projektansvaret fordeles.

e) Øvrige kommunale tiltag som f.eks. artsindsats og vandhuller. Kommunerne iværksætter disse, så snart de har klarhed over, hvor indsatsen skal foregå. Der kan evt. ske en geografisk (måske national) koordinering mhp at samle indsatsen i egentlige Life-projekter.

For at sikre et nationalt overblik over den samlede indsats og kunne følge fremdriften år for år vil Naturstyrelsen, når handleplanlægningen er afsluttet, udarbejde oversigt over den planlagte og forventede indsats.

Natura 2000-virkemidler og finansiering

Et væsentligt element i at sikre de udpegede Natura 2000-områder er at undgå, at der etableres anlæg, der kan skade eller forstyrre de arter og naturtyper, der har dannet grundlag for udpegningsområdet. Det vil sige ved myndighedsudøvelse efter gældende lovgivning.

Dertil kommer et behov for en aktiv indsats for at sikre eller genoprette naturværdierne, så de på sigt kan leve op til direktivernes krav om gunstig bevaringsstatus.

I 1. planperiode vil den altovervejende indsats være at iværksætte den fornødne pleje på arealerne, men også at sikre vandstandsforhold på udtørrede/drænede naturarealer, rydning af uønsket tilgroning og sikring af skov, samt sikring af artslevesteder (typisk etablering af vandhuller, afskærmning af mindre bestande af sårbare planter) og sikring af meget følsomme søer.

De tiltag, der skal ske på arealer med landbrugsmæssig interesse, vil blive finansieret gennem en række særlige Natura 2000-tilskudsordninger under landdistriktsprogrammet, ligesom der vil blive etableret en tilskudsordning til sikring af skovnaturtyper, der i dag lovligt kan fældes.

En række andre nødvendige tiltag kan ikke finansieres over landdistriktsprogrammet, enten fordi arealerne ikke har tilstrækkelig landbrugsmæssig interesse (f.eks. heder og moser), eller tiltagene kun har naturforvaltningsmæssig betydning (f.eks. etablering af vandhuller og sikring af specifikke artslevesteder), eller tiltaget kan forveksles med egentlig erhvervsstøtte (f.eks. fældning af skov). Disse tiltag er forudsat finansieret af midler, som kommunerne og offentlige lodsejere tilvejebringer f.eks. gennem omprioritering af eksisterende midler og i videst muligt omfang suppleret med EU-midler fra Life+-ordningen.

Lysåbne, landbrugsrelevante naturarealer: dvs. ikke hvide klitter, våde moser uden driftsbe- tinget natur og heder (jf. administrationskort)			
Finansiering:	LDP	Kommunal naturfor- valtning og statslig driftbevilling	Life
Pleje (MVJ)	Ja		
Rydning:	Ja		
Forberedelse til græs- ning/slet: vand/hegn/el	Ja		
Hydrologi (overdrev, enge, græs og omdrift):	Ja		
Randzoner iht GV-lov	Vandplan/LDP		

Skovnaturtyper:			
Sikring af skov:	Tilskudsordning under udvikling		
Andre arealer og indsatser: f.eks. heder, våde moser, klitter, genopretning af skov og artslevesteder			
Hedepleje:			
Gentegning af alm. pleje	Delvist		
Afbrænding, skrælning mv.		Ja	ja
Hydrologi mm andre arealer (typisk våde heder, moser)		Ja	Ja
Rydning		Ja	Ja
Arter, vandhuller, levesteder		ja	ja
Øvrige: eksempler på andre naturforvaltningsindsatser (fremgår undtagelsesvist af planforslagene)	Kompensation for plantage og omdrift	Ja	ja
	Øvrige randzoner	Ja	Ja
	Reduktion af andefodring		
	Hegn v småbestande	ja	(ja)

Jagt, fiskeri og reservater er reguleret af anden lovgivning og administreres af statslige myndigheder – disse vurderer behov og iværksætter evt. nødvendig indsats i planperioden.